

Posudek na doktorskou disertační práci Noemi Bravené
Transcendování a jeho význam pro socializaci a formování dítěte jako osobnosti

Předložená doktorská disertace je spojením teoretické reflexe problému transcendence v edukačním prostředí, spolu s pedagogickým výzkumem, který sleduje schopnost transcendence u dětí předškolního věku a u školáků na prvním stupni. Autorka osvědčila schopnost obojího, teoretické reflexe, která zde má interdisciplinární charakter (lingvistický, pedagogicko-psychologický a teologicko-filosofický) a také výzkumné práce, u které stojí za to ocenit metodologickou přípravu, precizní vymezení východisek a metodické zpracování výzkumu.

Významným přínosem celé práce je několik věcí: 1. Jde o první systematické pojednání k problému transcendence ve výchově (tedy z hlediska smyslu výchovy a povahy jednání učitele nebo vychovatele)., 2. Novum vidím v tom, že se autorka věnuje dále specifickému úkolu – promýšlí, jak ve výchově a vzdělávání kultivovat tuto schopnost přesahu nad běžně každodenní a praktickou rovinu života u samotných dětí. 3. Provádí první interdisciplinární pojednání o povaze transcendence z odlišných humanitně vědních pozic: filosofické., psychologické, pedagogické, teologické a dalších

Motiv transcendování, přesahu a transcendence je systematicky pojednán v rovině etymologické, v kontextu filosoficko-výchovném, kde autorka osvědčila hlubokou znalost především české tradice filosofie výchovy (zvláště jejího fenomenologického směřování od Patočky k Paloušovi a včetně řady dalších žijících myslitelů). Další dvě kapitoly jsou výrazně filosoficko výchovné, zde se autorka zabývá významem transcendence v archetypálních podobách (ve starověkém a středověkém konceptu) výchovy a ve výchově na počátku novověku v rámci subjekt objektového rozvrhu světa, v němž se novověké myšlení, často dodnes nereflektovaně pohybuje.

Následuje pozoruhodná psychologicky orientovaná část, v níž je transcendence promyšlena jako potřeba, jako podstata lidské existence, jako smysl života, jako hodnota, jako prožitek, jako spiritualita, ve vztahu ke konstituování lidské osobnosti a je rozlišena horizontální a vertikální podoba transcendence, v níž autorka osvědčila velkou orientaci v literatuře české i světové proveniencí. Vyzdvihuje téma transcendence v překvapivých souvislostech a spojuje i odlišuje ho od spirituality a spirituálních potřeb.

Další velká kapitola je potom věnována současné náboženské pedagogice a jejímu posouzení z hlediska možností rozvoje transcendence u dětí a specifické schopnosti dítěte k rozvoji přesahu. Na tomto poli produktivně promýšlí postoje vychovatele, jež mají pozitivní, negativní či ambivalentní vliv na rozvoj uvedených schopností dětí.

Teoretickou část považuji za velmi přínosnou pro rozvoj pedagogiky „obratu k dítěti“, zároveň za vyzvednutí toho fenoménu, který je uvnitř výchovy v současné době málo nebo jenom vůbec minimálně tematizován, to znamená vědomí smyslu výchovy v nejširším kontextu jako vztahu člověka k celku světa, smyslu lidského bytí, významu života na zemi,

vztahu setkání, výchovy jako nikoli procesu kauzálního charakteru, ale jakožto události, které nenechává lhostejným ani jednoho z účastníků.

Druhá, výzkumná část je uvedena obsáhlým metodologickým úvodem, jsou specifikována 4 hlediska, která bude výzkumník ve vyhodnocování sledovat (hermeneutické, socializačně-formativní, emocionálně prožitkové a posilující dětskou osobnost). Samotná výzkumná práce je zde detailně charakterizována, její metody, nástroje, způsob vyhodnocení, práce s dětmi, charakteristiky výzkumných podmínek, příběhy, které uvádějí děti do tématu apod. Oceňuji citlivou práci s dětmi, schopnost eliminovat řadu rušivých vlivů, otevřenost výzkumnice s ohledem na limity výzkumu ad.

Práci považuji za jedinečnou, originální, promyšlenou a s velkým, nepochybným přínosem k rozvoji pedagogické teorie.

Práce je fundovaná, v práci je prokázána orientace v české i světové literatuře, což dokládá text, ale i úctyhodný seznam literatury a to napříč humanitními obory. Práce splňuje podmínky kladené na toto řízení, doporučuji k obhajobě.

Námět k rozpravě:

Autorka vhodně v textu upozornila na terminologickou nejednotnost pojmů transcendentní a transcendentální – vidí nějaký zásadní rozdíl ve filosofickém a psychologickém použití těchto pojmů?

V Praze dne 25. 1. 2016

doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc.

